

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.065 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 10 «Природничі науки» на підставі прилюдного захисту дисертації «Конкреційні Ферум-Манганові новоутворення у ґрунтах Прибескидського Передкарпаття» за спеціальністю 103 «Науки про Землю» 31 серпня 2022 року.

Калинич Олена Романівна, 25.02.1995 року народження, громадянка України, освіта повна вища. У 2016 році закінчила географічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, здобула освітній ступінь бакалавра за напрямом підготовки «Географія» та отримала кваліфікацію «Бакалавр географії. Вчитель географії та екології». У 2018 році закінчила географічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, здобула освітній ступінь магістра зі спеціальності «Науки про Землю» та отримала кваліфікацію «Викладач».

З вересня 2018 р. по даний час навчається в аспірантурі кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка (денна форма навчання).

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: завідувач кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор географічних наук, професор **Паньків Зіновій Павлович**.

Здобувачка має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

1. Z. Pankiv, O. Kalynych, T. Yamelynets. (2020). Concretionary pedofeatures of profile-differentiated soils of the Beskydy Pre-Carpathian Region (Ukraine). University of Agronomic Sciences and Veterinary Medicine of Bucharest, *AgroLife Scientific Journal*, Vol. 9. No. 2. Romania. P. 206-212.

2. Паньків З.П., Калинич О.Р. Форми Феруму у дерново-підзолистих поверхнево-оглесних ґрунтах (Stagnic Retisols) Прибескидського Передкарпаття. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки*. 2020. Т. 25. Вип.2 (37). С. 100-112.

3. Калинич О.Р. Сучасний стан вивчення конкреційних Ферум-Манганових новоутворень. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: географія*. №1 (випуск 46). 2019. С. 60-68.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. Позняк Степан Павлович, доктор географічних наук, професор, професор кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка, без зауважень.

2. Тригуб Валентина Іванівна, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У чому полягає авторський підхід до вивчення теоретичних, методологічних проблем генези та властивостей конкреційних Ферум-Манганових новоутворень Прибескидського Передкарпаття?

2. Які теоретико-методологічні положення дослідження конкреційних Ферум-Манганових новоутворень удосконалено автором (с.19)? В дисертації простежується відповідність власних досліджень існуючим положенням.

3. В роботі бракує обґрунтування вибору ключових ділянок досліджень. Які критерії враховувалися при їх виборі та чи є вони репрезентативними (2 ключові ділянки, 7 розрізів) для всієї території дослідження (Прибескидського Передкарпаття)?

4. Один із розділів дисертації присвячений чинникам формування ґрунтів і конкреційних утворень (розділ 2). Яким чином впливають сучасні чинники (передусім клімат та господарське освоєння) на їх генетичні особливості.

5. Дисертаційне дослідження базується на проведених інформативних і сучасних методах та методиках (валовий хімічний аналіз, мікроморфологічне дослідження конкреційних новоутворень тощо). Які з досліджень проведені особисто автором, а які за участю автора?

6. Яким чином на практиці можна застосовувати проведені дослідження (при класифікації ґрунтів, визначенні їх генетичної природи, кадастрової оцінки тощо)?

7. Дисертація належно оформлена, справляє приємне враження, але відсканований рис. 1.1 погано сприймається. Умовні позначення рисунків 4.1-4.6 та додатків Г1-Г4 потребують редагування.

3. Гарбар Владислав Васильович, кандидат географічних наук, старший викладач кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Під час польових досліджень, було вивчено значну кількість ґрунтових розрізів та проаналізовано багато коригуючих матеріалів. Проте в лабораторних умовах детально досліджено лише зразки з окремих ґрунтових горизонтів. Що стало причиною такої вибірковості?

2. В розділі 5 проводили дослідження новоутворень за допомогою скануючого електронного мікроскопа. Чому для дослідження ортштейна виготовили шліф, а для дослідження нодулів ні? Чому дослідження нодулів проводили у двох

горизонтах, в яких вони наявні, а дослідження ортштейна провели лише в одному горизонті, хоча в роботі зазначається, що вони представлені значно ширше?

3. У роботі слабо окреслені авторські висновки, щодо причин формування ортштейнів переважно в дерново-підзолистих ґрунтах, а нодулів – у буроземно-підзолистих.

4. В дисертації мала кількість картографічних чи фото- матеріалів для локальних ділянок, що ускладнює просторове орієнтування при аналізі представлених результатів досліджень.

4. Папіш Ігор Ярославович, доктор географічних наук, доцент, професор кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка, надав позитивну рецензію із зауваженнями:

1. В структурі (змісті) роботи не зустрічаються термін «процеси», «класифікація». Але відомо, що конкреційні новоутворення є продуктами відповідних ґрунтотворних процесів, кожен з яких реалізується через комплекс різноманітних реакцій і явищ у товщі ґрунту. Вже наслідком цих процесів є відповідна форма новоутворень, їхній склад і властивості. Добре було б подати класифікацію конкреційних Ферум-Манганових новоутворень у ґрунтах регіону і запропонувати її вдосконалення (якщо є резон і підстави).

2. У новизні потрібно глибше розкрити і наголосити на: виявлених процесах і механізмах формування різних форм конкреційних Ферум-Манганових новоутворень у ґрунтах Прибескидського Передкарпаття; геохімічних особливостях ґрунтово-гіпергенних новоутворень Феруму; окисно-відновних реакціях з участю мінералів заліза.

3. У розділі 3 словосполучення «профільно-диференційовані ґрунти» є не конкретним, а скажемо так – «народним». Будь-який зрілий повнопрофільний ґрунт, який складається з виокремлених генетичних горизонтів – є профільно-диференційованим у більшій чи меншій мірі. На мій погляд, тут потрібно говорити про «текстурно-диференційовані» ґрунти і ступінь вираження їхньої диференціації.

4. У розділі 4 за співвідношенням силікатної маси можна було розробити цікаву класифікацію Ферум-Манганових конкрецій, наприклад, як для латеритних ґрунтів: справжні конкреції (пізолітові і альвеолярні), конкреції цементації, псевдоконкреції.

5. Підзолоутворення і глеєутворення, які мають принципово подібну морфологічну картину свого прояву, дуже тісно пов'язані із діяльністю грибів. В перспективі, можна дослідити чи мають гриби вплив на формування різних Ферум-Манганових конкрецій.

5. Кирильчук Андрій Андрійович, доктор географічних наук, професор, професор кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка, надав позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У п. 1.1. (Генетичне значення ґрунтових Fe-Mn новоутворень та стан їхнього вивчення) авторка подає «Схему синтезу і перетворення сесквіоксидів Феруму у ґрунтах», проте деякі хімічні формули (особливо індекси у них) прочитати майже неможливо через «розмите» зображення.

2. У п. 1 висновків до розділу 1 (С. 41) зазначається, що склад і властивості конкреційних Fe-Mn новоутворень є основою діагностики ступеня гідроморфізму. Проте у роботі не наведено даних, які б свідчили про визначення ступеня гідроморфізму досліджуваних ґрунтів на підставі вивчення морфології та закономірностей поширення у профілі ортштейнів та нодулів.
3. У тексті роботи проаналізована значна кількість наукових понять, термінів, класифікаційних і діагностичних ознак, що розкривають зміст теми дослідження. Вважаємо, що доцільно було би їх узагальнити та систематизувати у термінологічний словник і подати його у додаток, що забезпечило б цілісність сприйняття задекларованої теми дисертації.

Загальна оцінка роботи і висновок. Дисертаційна робота **Калинич Олени Романівни** на тему «**Конкреційні Ферум-Манганові новоутворення у ґрунтах Прибескидського Передкарпаття**» є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому викладено авторський підхід до вивчення теоретичних, методологічних проблем генези та властивостей конкреційних Ферум-Манганових новоутворень у профільно-диференційованих ґрунтах Прибескидського Передкарпаття. Здобувачка безпосередньо брала участь у проведенні польових та лабораторно-аналітичних дослідженнях, здійснила вивчення валового хімічного складу дрібнозему генетичних горизонтів та конкреційних Ферум-Манганових новоутворень (ортштейнів та нодулів), фракційного складу Феруму дрібнозему, ортштейнів, нодулів та мікроморфологічного дослідження конкреційних новоутворень профільно-диференційованих ґрунтів. Авторкою встановлено морфологічні особливості та хімічні властивості конкреційних Ферум-Манганових новоутворень (ортштейнів та нодулів) в профільно-диференційованих ґрунтах. Результати досліджень, які наведені у дисертаційній роботі та опубліковані у наукових статтях, належать автору та є його науковим доробком.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що конкреційні Ферум-Манганові новоутворення є результатом ґрунтоутворного процесу, а вивчення їхньої будови, закономірностей поширення, хімічних і мінералогічних властивостей є основою діагностики елементарних ґрунтоутворних процесів, генетичної природи та класифікаційного статусу профільно-диференційованих ґрунтів Прибескидського Передкарпаття. Отримані результати можуть бути використані в наукових дослідженнях конкреційних новоутворень Передкарпаття та інших природних зон.

Отримані результати доповнюють відомості про морфологічні особливості конкреційних Ферум-Манганових новоутворень, їхній профільний розподіл та фракційний склад у профільно-диференційованих ґрунтах Прибескидського Передкарпаття, а також, їхній хімічний, мінералогічний та елементний склад. Результати розширюють та доповнюють відомості про класифікацію та діагностику конкреційних Ферум-Манганових новоутворень у профільно-диференційованих ґрунтах Прибескидського Передкарпаття та можуть використовуватися у галузі знань

10 «Природничі науки». Вперше отримані відомості про мікроморфологію

ортштейнів та нодулів. Отримані результати доцільно використовувати в навчальних дисциплінах кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів: “Морфологія ґрунтів”, “Класифікація та діагностика ґрунтів”, “Загальне ґрунтознавство”.

За кількістю і рівнем публікацій, апробацією на наукових конференціях дисертація **«Конкреційні Ферум-Манганові новоутворення у ґрунтах Прибескидського Передкарпаття»** відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка, **Калинич Олена Романівна**, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 10 «Природничі науки» за спеціальністю 103 «Науки про Землю».

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – німає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.065 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Калинич Олені Романівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 10 «Природничі науки» за спеціальністю 103 «Науки про Землю».

Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 35.051.065

проф. Степан ПОЗНЯК

